

6
2015 (234)

Щомісячний науково-практичний
юридичний журнал
видається з 1 січня 1996 р.

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ГОСПОДАРСТВО і ПРАВО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМ. АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА НАПРН УКРАЇНИ

Шеф-редактор
МАКАРОВА
Алла Іванівна

Редакційна
колегія:

ХАВРОНИК
Микола
Іванович
головний
науковий
редактор

МЕЛЬНИК
Микола
Іванович
заст. головного
наукового
редактора

БЕЛЯНЕВИЧ О.
БОБРИК В.
ВАВЖЕНЧУК С.
ГАЛЯНТИЧ М.
ДЕМЧЕНКО С.
ЗУБ І.
КРУПЧАН О.
КУБКО Е.
КУЗНЕЦОВА Н.
ЛУК'ЯНЕЦЬ Д.
ЛУЦЬ В.
МАЙДАНИК Р.
МАМУТОВ В.
НАВРОЦЬКИЙ В.
СТЕЦЕНКО С.
ТОРГАШИН О.
ШАКУН В.
ШЕВЧЕНКО Я.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Сергій Вавженчук

Трудова правосуб'єктність: антиномії праворозуміння 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Ірина Новосельська, Антон Бобровник

Теоретико-правові питання охорони авторського права
в мережі Інтернет 7

Євген Трубаков

До питання про підстави кваліфікації договору
неукладеним 11

Євгенія Глущенко

Цілісний майновий комплекс як об'єкт цивільного обороту:
проблеми законодавчого визначення 16

Петро Гуйван

Порівняльні характеристики окремих строків
і позовної давності 20

Євгенія Ключева, Катерина Добкіна

Міжнародно-правові аспекти забезпечення безпеки
мореплавства в особливих умовах 25

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Інна Сухоставець

Становлення та розвиток законодавства про оренду
державного майна на українських землях 28

АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Максим Гребенюк, Юлія Ковальчук

Особливості правового забезпечення продовольчої безпеки
в деяких країнах Африканського континенту 33

Тіна Ситнік

Розвиток законодавства про землі, зайняті зеленими
насадженнями в населених пунктах за часів СРСР 38

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Лілія Чуйко

Господарський договір про передачу (перехід)
майнових прав на земельну ділянку 43

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Юлія Рижук

Юридична освіта у державному вищому навчальному
закладі «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»: реалії сьогодення 47

Валентин Чабан

Адміністративний нормативно-правовий акт
і адміністративний договір: юридична характеристика 52

Наталія Гонтаренко

Адміністративні провадження у сфері використання
та розпорядження нерухомим майном 58

Катерина Котух

Принципи адміністративного права України 62

Анфіса Нашинець-Наумова

Інформаційна агресія як основний компонент
інформаційної війни 66

КРИМІНАЛІСТИКА. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Владислав Негребецький

Перевірка показань на місці – необхідна слідча
(розшукова) дія 70

Олександр Мілевський, Альона Мілевська

Первинні процесуальні дії при розслідуванні злочинів,
учинених у Чорнобильській зоні відчуження 74

Співзасновники:

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
ім. академіка Ф. Г. Бурчака

Національної Академії правових наук України,

ТОВ «Гарантія»

Видавець: ТОВ «Гарантія»

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 15779-4251ПР від 02.11.2009 р.

**Журнал рекомендовано до друку вченою радою Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
(протокол № 5 від 27.05.2015 р.)**

УДК 316.485.26 : 32 (045)

Анфіса Нашинець-Наумова,

канд. юрид. наук,

доцент кафедри правознавства

Інституту суспільства Київського університету ім. Бориса Грінченка

ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

У статті розкривається значення інформаційної агресії при протистояннях і конфліктах у сучасному суспільстві.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційна агресія, інформаційно-технічне й інформаційно-психологічне протиборство, інформаційні потоки, напад, маніпулятори.

Провідна роль інформації – це психологічна безпека суспільства. Засоби масової інформації (далі – ЗМІ) покликані сприяти розвитку соціальної системи, регулювати конфлікти, забезпечувати формування сприятливого існування країни у світовому співтоваристві, своєчасно поставляючи як власній, так і зарубіжній аудиторії достовірні дані про соціальну та політичну дійсність. Проте в епоху інформаційного суспільства засоби масової інформації стають найпотужнішою зброєю маніпулювання суспільною свідомістю та свідомістю зарубіжних політичних лідерів, що може спровокувати різного роду конфлікти.

Теоретичні аспекти інформаційної війни, яка в сучасних умовах перетворилася на психологічну як обов'язковий атрибут підготовки та ведення збройного конфлікту, на даний час є предметом пильного вивчення з боку українських і зарубіжних учених. Серед них слід назвати роботи В. Артемова, О. Баранова, І. Бачило, В. Брижка, В. Гавловського, А. Гевлич, Р. Калюжного, Б. Кормича, А. Марущака, В. Селіванова, В. Цимбалюка, М. Швеця й інших [1–11]. Також заслуговують на увагу роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників, присвячені маніпулюванню громадською свідомістю, які відображають засоби психічного зараження інформацією, оскільки стратегія інформаційної війни в її різноманітних сценаріях передбачає арсенал конкретних методів маніпулювання свідомістю аудиторії. Ця проблематика представлена в працях В. Джелалі, Т. Дуткевич, В. Маличевського, Л. Орбан-Лембрик та інших [12–15]. Згадані праці дають досить повне науково-теоретичне уявлення про феномен інформаційної війни, про механізми впливу на аудиторію мас-медіа.

Метою цієї статті є розкриття значення інформаційної агресії при протистояннях і конфліктах у сучасному суспільстві.

В основі інформаційних війн, що ведуться за допомогою засобів масової інформації, лежить саме психологічна війна. Це поняття відображає зміст діяльності спеціальних органів однієї держави, де психологічний вплив на цивільне населення і (або) на військово-службовців іншої держави втілюється заради досягнення своїх політичних, а також суто військових цілей [16, с. 55]. Психологічна війна існує стільки часу, скільки існує сама людина. Однак у далекому минулому люди вміли впливати один на одного лише в процесі безпосереднього спілкування, за допомогою слів, інтонації, жестів, міміки. З появою засобів масової інформації способи впливу на людську свідомість стали набагато різноманітнішими, дієвішими, та витонченішими завдяки накопиченому за тисячоліття практичному досвіду, а також за рахунок створення спеціальних технологій спілкування, взаємодії й управління людьми.

Сьогодні завдання журналістів полягає не тільки у висвітленні події, а й у виборі інформації із загального інформаційного потоку, методу, за допомогою якого вона подаватиметься аудиторії. Інформаційний компонент інформаційної війни відповідає на питання про що вести мову, а психологічний, у свою чергу, як вести мову.

Фахівці в галузі інформаційних воєн виділяють два види інформаційного протиборства: *інформаційно-технічне й інформаційно-психологічне*. При інформаційно-технічному протиборстві основні об'єкти впливу та захисту – інформаційно-технічні системи, тобто системи передачі та захисту інформації.

При інформаційно-психологічному – основними об'єктами впливу і захисту є системи прийняття політичних рішень, формування громадської думки, психіка населення протидіючих сторін.

Терміни «інформаційна війна» й «інформаційна агресія» стали активно вживатися лише останнім часом. Інформаційна агресія є технологією ведення інформаційної війни в рамках відносин соціуму та ЗМІ. Інформаційна агресія заявила про себе на етапі, коли людство вступило в інформаційне суспільство, коли роль інформації в громадському укладі остаточно та відчутно утвердилася як домінуюча.

Сьогодні не існує чіткого розуміння, що таке інформаційна агресія, яка є основною складовою інформаційної війни. Слово «агресія» походить від латинського «*agressio*», що означає «напад» [17, с. 305]. У психології під агресією розуміють тенденцію, яка виявляється в реальному поведженні з метою підпорядковувати собі інших або домінувати над ними [18, с. 84]. Іншими словами, основною метою агресії є руйнування чого-небудь. У рамках комунікативних технологій агресія впливає на почуття людини, а метою її стає формування емоційного стану паніки та страху, що може призвести до людських жертв, погіршення загального психологічного стану людини, суспільства, різного роду конфліктів. У широкому сенсі під інформаційною агресією розуміємо маніпулювання інформацією, що провокує порушення цілісності суспільства, його стабільного, в тому числі емоційного, стану, підризу цілей, поглядів і світогляду населення, а також розпалювання конфліктів (міжособистісних, етнічних, міжнародних).

Слід розрізняти приховану та відкриту інформаційну агресію. *Прихована інформаційна агресія* орієнтована на непомітний, поступовий підризу цілей, поглядів і світогляду соціуму, традицій народів. Вона полягає в запровадженні в суспільну свідомість необхідних маніпулятору ідей. Такий вплив має на меті руйнування суспільної свідомості. Прикладом тому може бути інформаційна політика США у другій половині ХХ – початку ХХІ ст., яка полягає в експансії американської культури, впровадженні цінностей цієї країни в громадський порядок інших країн, пропаганді американського способу життя, позиціонуванні англійської мови як міжнародної та навіть планетарної. Метою інформаційної агресії в цьому випадку було руйнування традицій, культури інших країн, заміна національних цінностей на вигідні США, створення культу цієї країни, перетворення її на своєрідного ідола. Джерелами прихованої інформаційної агресії, як правило, є

розважальні ток-шоу, серіали, аналітичні програми, молодіжні журнали, кінофільми, тобто сукупність інформаційних потоків.

У свою чергу *відкрита інформаційна агресія* має на меті формування негативного сприйняття того чи іншого політичного лідера, уряду будь-якої країни, етнічної групи. Як правило, до відкритої інформаційної агресії маніпулятори вдаються в ході збройних конфліктів, при висвітленні терористичних актів тощо. У цьому випадку інформаційний вплив справляється на верхньому або основному рівні суспільної свідомості. В рамках інформаційної війни агресія несе в собі загрозу емоційному та психологічному стану суспільства. Прикладом тому може послужити інформаційна війна Росії. Посол України в Польщі А. Дешиця зазначив, що Росія застосовує все нові та більш досконалі методи війни, агресії, тиску проти України, але Україна отримує більшу політичну підтримку в конфлікті з Росією. Однак противник вдається до все нових форм нападу – не тільки військових. Такої думки дотримується і заступник керівника Інформаційно-аналітичного центру РНБО Володимир Полевий. Він зазначає, що інформаційна кампанія є невід'ємною складовою агресії Росії в Україні. Первинною є мета керівництва Росії ослабити Україну та залишити її у сфері свого безпосереднього впливу.

Таким чином, об'єктом як прихованої, так і відкритої інформаційної агресії слід вважати цільову аудиторію ЗМІ. До неї можуть входити: населення в цілому, окремі соціальні та вікові групи, етнічні групи, політичні лідери тієї чи іншої країни. Предметом відкритої агресії стає почуття страху та негативне ставлення до окремих особистостей (правителів країн, лідерів політичних рухів), національностей, етнічних груп, явищ політичної чи соціальної дійсності. У свою чергу, предметом прихованої агресії є компоненти суспільного порядку, на які маніпулятор намагається впливати, а саме – на міжнародний престиж країни, її ідеологію, на цінності та культуру [19, с. 115].

Інформаційна агресія спрямована на такі цілі:

- викликати негативне (агресивне) ставлення населення до керівництва країни, позбавити суспільство довіри уряду;
- викликати у населення – жертви агресії – страх або паніку, щоб внести дезорганізацію в звичайний порядок життя;
- завдати шкоди міжнародному іміджу країни, її престижу;
- поставити під сумнів традиції, культуру, ціннісні орієнтації народу.

Слід зазначити, що інформаційну агресію в міжнародному плані можна і потрібно роз-

цінювати як грубе втручання у внутрішні справи суверенної держави. Каналом поширення інформаційної агресії можуть слугувати засоби масової інформації, а безпосередніми джерелами (носіями) – випуски новин, аналітичні телепередачі, ток-шоу, публікації, телесеріали, кінофільми, документальні фільми, орієнтовані на жителів як однієї, так і декількох країн.

Інформаційна агресія відрізняється від звичайної ще і тим, що її тактика і методи впливу не прописані в будь-яких конвенціях, законах, не висвітлюються в ЗМІ, не регулюються міжнародним гуманітарним правом, а тому суспільство не проінформоване про них і відповідно не захищене від них. Житель будь-якої країни знає, що звуки пострілів, падаючі снаряди, зброя, танки, бойова техніка на вулиці – це основні ознаки військової агресії, вони очевидні кожному. Але інформаційна агресія має на меті не знищення живої сили, а моральний вплив, дискредитацію культури та традицій народів, розпалювання внутрішніх конфліктів. Її методи впливу приховані, отже, ідентифікувати їх можуть тільки фахівці у сфері інформаційних війн. Сучасний темп життя людей, як правило, не дозволяє людині приділяти час аналізу одержуваної із ЗМІ інформації. Основним фактором подачі новин стають оперативність і стислість викладу, оскільки індивід запам'ятовує факт, основну тему повідомлення, а подробиці йдуть на другий план. Враховуючи цю особливість сучасної аудиторії, маніпулятори можуть управляти тією інформацією, яка залишиться у свідомості людини, а сама людина не помітить впливу. Таким чином, інформаційна агресія залишається невидимою для людини.

Відображаючи в ЗМІ ті чи інші події, журналісти створюють особливу медіа-реальність. При цьому аудиторія, як правило, не має можливості перевірити справжність повідомлення ЗМІ, а тому змушена довіряти їм, приймаючи медійну реальність за достовірну. Відбувається заміщення фактичної дійсності на пропоновану журналістами інтерпретацію реального світу. ЗМІ є найпотужнішою зброєю інформаційної війни ще й у зв'язку з тим, що в новинах будь-яка подія висвітлюється таким чином, щоб створити у глядачів чи слухачів ілюзію, ніби вони самі свідки події. Перекручування фактів, дезінформація, а також ефект присутності забезпечують маніпуляторам бажаний результат. Однак подібні прийоми в масштабі, скажімо, мегаполісу здатні відносно швидко викрити маніпуляторів, що супроводжуватиметься втратою довіри аудиторії, але в масштабі однієї або декількох країн розгорнути інформаційну війну за допомогою спотворення даних досить просто.

Слід зазначити, що в ході інформаційної війни засобам масової інформації необхідно охопити якомога більшу аудиторію, але виконати це завдання складно, оскільки темп життя сучасної людини не дозволяє цікавитися всіма подіями у світі, країні або навіть у рідному місті, а без цільової аудиторії, об'єкта маніпулювання подібна війна неможлива. Тому другим ключовим фактором подачі новин має стати людський інтерес [20, с. 98].

Викладене свідчить, що збройні конфлікти та теракти залучають найбільшу кількість читачів і глядачів. Військова агресія і терористичні акти породжують у суспільстві паніку, страх, порушують стабільний стан суспільства, тобто роблять його вразливим для маніпулювання.

Висновки

Інформаційна війна, як би не намагалися обілити її апологети, не може бути розцінена як єдиний вид війни, що не має жертв. Жертвою інформаційної агресії, насамперед, стає мирне цивільне населення. Страждають від негативного впливу дезінформації населення як країни-супротивника, так і країни-агресора, а також світова громадська думка. Інформаційна війна може стати приводом до реальних бойових дій або спричинити різного роду внутрішні конфлікти, відповідно стати причиною людських жертв.

Ефективність і різноманіття технологій інформаційно-психологічного впливу зумовлюється відсутністю законодавчого регулювання міжнародним правом інформаційної війни та діяльності нових медіа. В інформаційному суспільстві, що супроводжується процесами глобалізації, реальну владу має не той, хто володіє інформацією, а той, хто має доступ до засобів її розповсюдження. Вік інформації виявив проблему відсутності можливості верифікації даних у традиційних ЗМІ та нових медіа, перш за все міжнародного масштабу, що і дає режисерам інформаційної війни тотальну владу над медіа-реальністю та свідомістю мільйонів громадян у світі, які залишаються дезорієнтованими.

Список використаних джерел

1. *Артемов В. Ю., Климчук С. О.* Законодавчі проблеми захисту інформації з обмеженим доступом в комп'ютерних мережах // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: До 170-річного ювілею. Сер. 18: Економіка і право. – К., 2006. – Вип. 4. – С. 115–125.
2. *Баранов А. П.* Актуальные юридические аспекты практической информационной безопасности // Проблемы информационной безопасности: Компьютерные системы. – 2009. – № 4. – С. 51–55.

3. *Бачило И. Л.* Информационное право: актуальные проблемы теории и практики. – М., 2008. – 435 с.
4. *Брижко В. М.* Теорія і практика інформаційного права: методологія кодифікації інформаційного законодавства України // *Правова інформатика*. – 2013. – № 1.
5. *Гавловский В.* Информационная безопасность: защита информации в автоматизированных системах (организационно-правовой аспект) // *Правовое, нормативное и метрологическое обеспечение системы защиты информации в Украине*. – К., 2000. – С. 50–52.
6. *Гевлич А., Селіванов В.* Державна політика України у сфері захисту персональних даних: міжнародно-правовий аспект // *Право України*. – 2006. – № 1. – С. 9–16.
7. *Інформаційне право України: концептуальні основи формування* // *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. – № 3. – 2001. – С. 234–244.
8. *Кормич Б. А.* Информационная безопасность: организационно-правовые основы. – К., 2004. – 324 с.
9. *Маруцак А. І.* Інформаційне право: Доступ до інформації. – К., 2007. – 532 с.
10. *Цимбалюк В. С.* Інформаційне право (основи теорії і практики). – К., 2010. – 388 с.
11. *Информатизация, право, управление (организационно-правовые вопросы)* / Р. А. Калужный, А. Д. Крупчан, В. Д. Гавловский и др.; За ред. М. Я. Швеца, А. Д. Крупчана. – К., 2002. – 191 с.
12. *Джелали В. О.* Психологія вирішення конфліктів. – Х.; К., 2006. – 320 с.
13. *Дуткевич Т. В.* Конфліктологія з основами психології управління. – К., 2005. – 456 с.
14. *Маличевский В.* Переговоры: психология, стратегия, аргументы. – Х., 2007. – 128 с.
15. *Орбан-Лембрик Л. Е.* Психологія управління. – К., 2003. – 568 с.
16. *Ермакова Е. С.* Информационная война как атрибут информационного общества: активизация медиафункции насилия над сознанием // *Современная наука: Актуальные проблемы теории и практики. Сер. Гуманитарные науки*. – 2012. – № 2. – С. 54–59.
17. *Шапар В.* Сучасний тлумачний психологічний словник. – К., 2007. – 640 с.
18. *Шаблинський І.* «Агресія» і «насильство» – поняття не тотожні // *Політичний менеджмент*. – 2004. – № 5. – С. 82–91.
19. *Панарин И. Н.* Информационная война, PR и мировая политика. – М., 2006. – 352 с.
20. *Крысько В. Г.* Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). – Минск, 1999. – 448 с.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2015 р.

The article reveals the importance of information aggression, confrontation and conflicts in today's society.

В статтє раскрывається значення інформаційної агресії при протистояннях і конфліктах в сучасному обществє.

